

UiT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Kva skal til for å øke verdiskapningen – rammebetingelsenes betydning

Petter Holm
Norges fiskerihøgskole

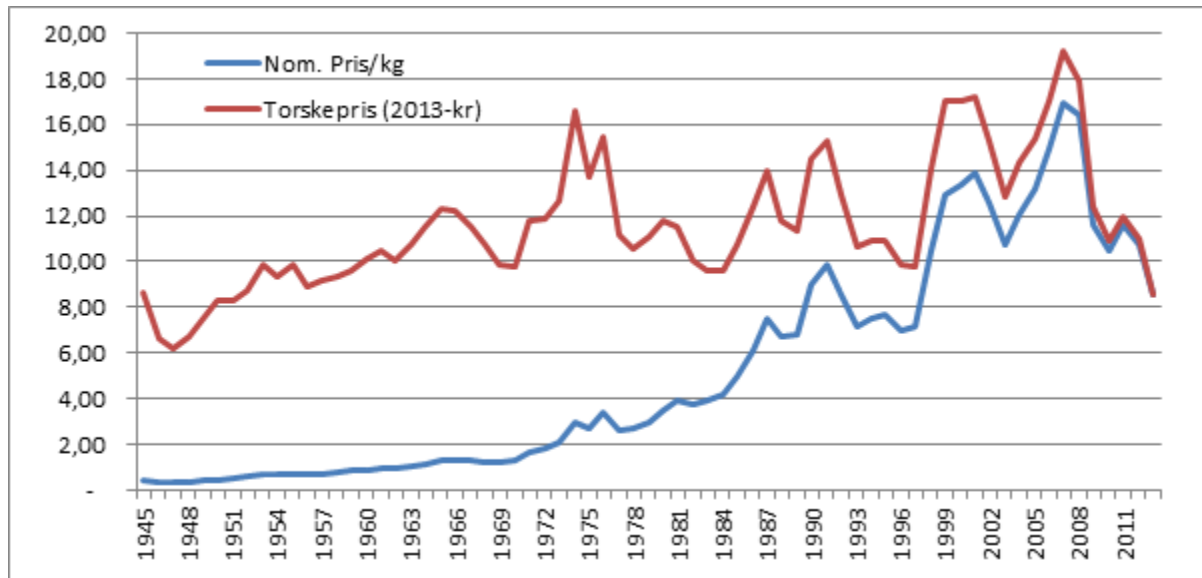
Om å skape verdier

- Saksframlegget anlegger et verdikjedeperspektiv:
 - Verdiskaping i villfisknæringen er en sammensatt sak. Det er mange ledd som er avhengige av hverandre i en kompleks næring. Sammen skal det bringe fisken fra havet til tallerkenen til noen som foretrekker å spise den. Først da har fisken fått en verdi eller pris som skal finansiere alle ledd foran
- Mitt bidrag her:
 - Spørsmålet om rammevilkårene i fiskerinæringa (råfisklov & deltakerlov) bidrar til eller står i vegen for økt verdiskaping
- Disposisjon:
 - Utfordringer i sektoren
 - Rammebetingelsene: Den bipolare modell
 - Hvordan den bipolare modellen svekker samhandling i verdikjeden

Utfordringer for villfisknæringa

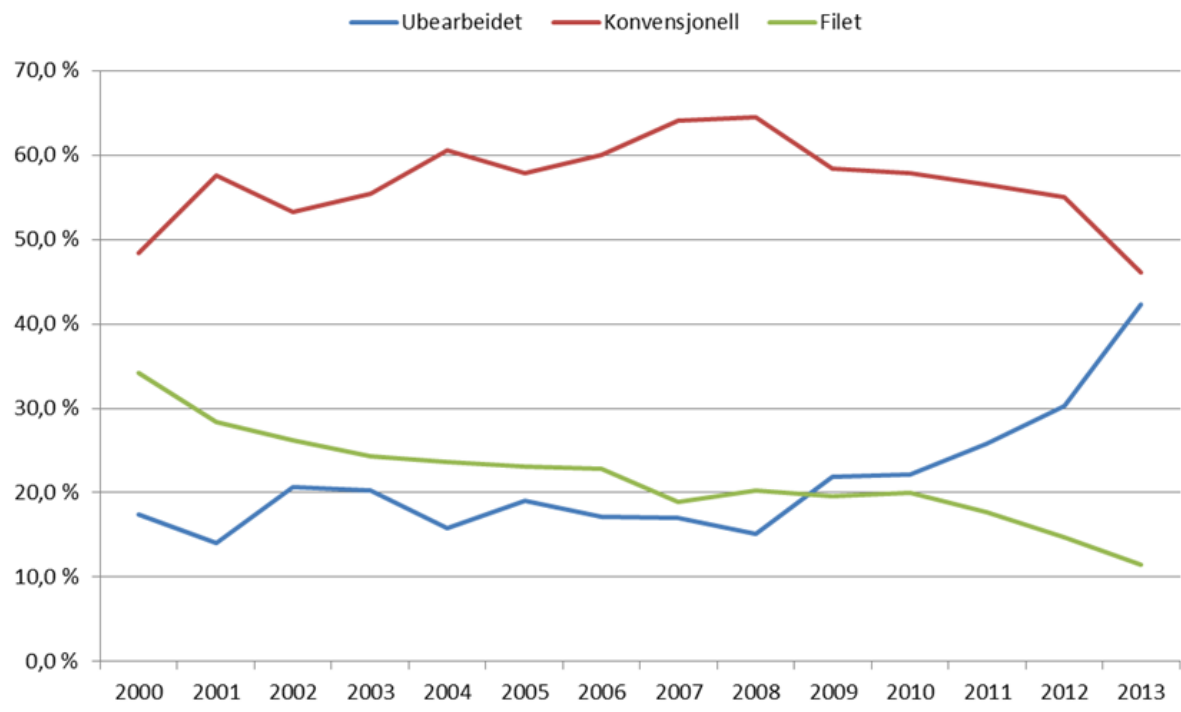
- Prisen på fisk til fisker (korrigert for inflasjon) øker ikke (nok!)
- Eksporten av ubearbeidet fisk øker
- Fiskerisektoren må svare på et stadig økende kostnadsnivå og effektivitetskrav, og gjør det i hovedsak ved strukturering og kostnadskutt.
- Villfisknæringa mister posisjonen som samfunnsbærende sektor på kysten

Førstehåndspris rund kg torsk 1945-2013 (årlig gjennomsnitt)

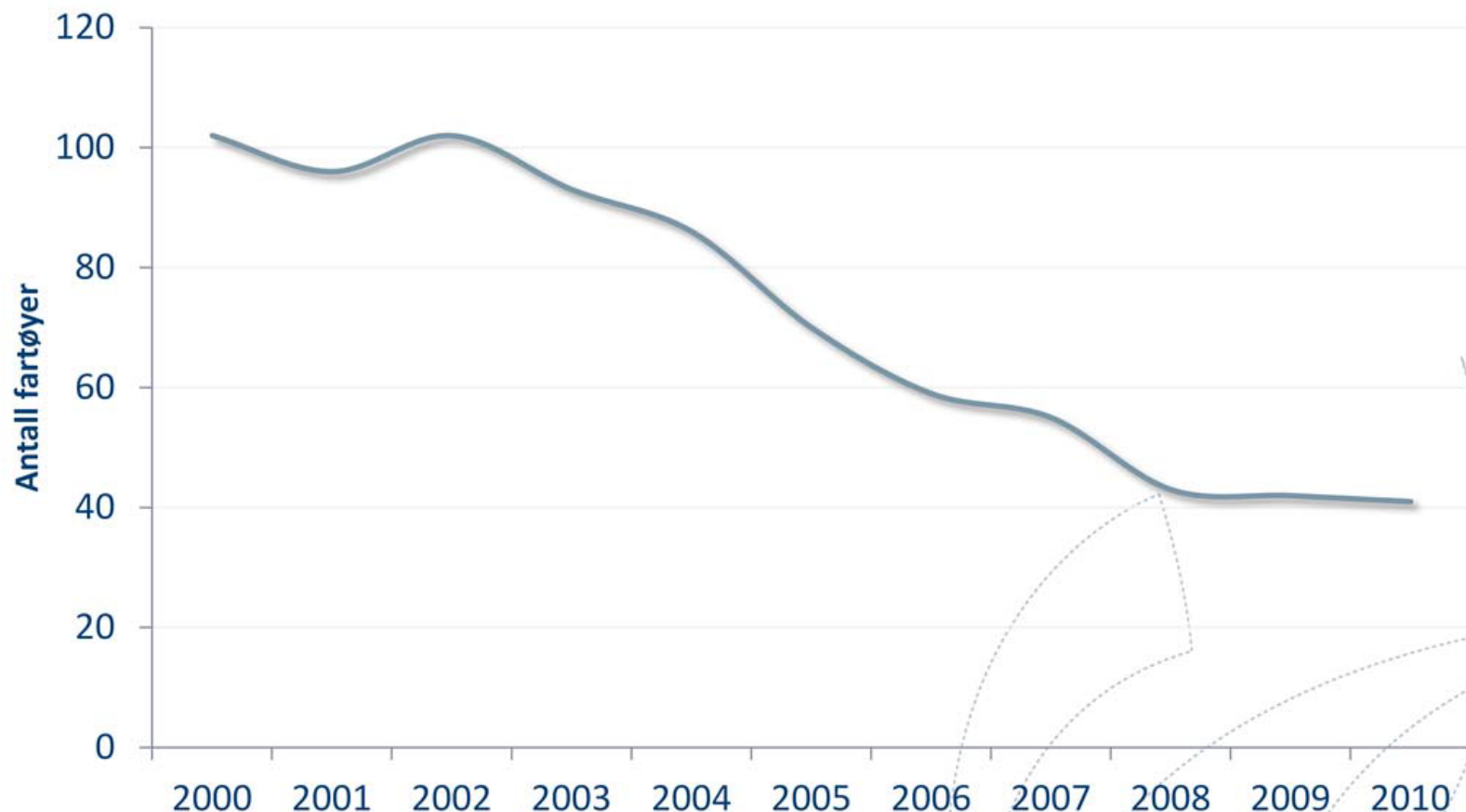
Den blå linja viser den årlige nominelle førstehåndspris på torsk. Den røde linja er deflaterte priser. Kilde: John Isaksen, NOFIMA

Utviklingstrekk i eksporten av torsk

Utviklingen i eksport av ulike produktkategorier av torsk omregnet til rund vekt. Ubearbeidet er fersk og fryst ubearbeidet tosk. Konvensjonell er saltfisk, klippfisk og tørrfisk av torsk. Filet er fersk og fryst torskefilet

Flåtestruktur - Antall trålere

Kilde: John Isaksen, Nofima

Færre hvitfiskbedrifter

	Finnmark	Troms	Nordland	Nord-Trøndelag	Øvrige Norge	Totalt
1995	44	41	129	3	147	364
1997	43	37	118	3	133	334
1999	41	34	116	4	128	323
2001	39	27	111	4	130	311
2003	35	26	98	3	118	280
2005	37	24	88	2	110	261
2007	37	24	85	2	98	246
2009	33	19	75	2	91	220
1995-2009	-11	-22	-54	-1	-56	-144
1995-2009	-25 %	-54 %	-42 %	-33 %	-38 %	-40 %

Kilde: John Isaksen, Nofima

Henningsvær, tidlig 50-tall

Henningsvær i dag

Rammevilkår i villfisksektoren: Den bipolare næringsmodell

«Lys i husan»

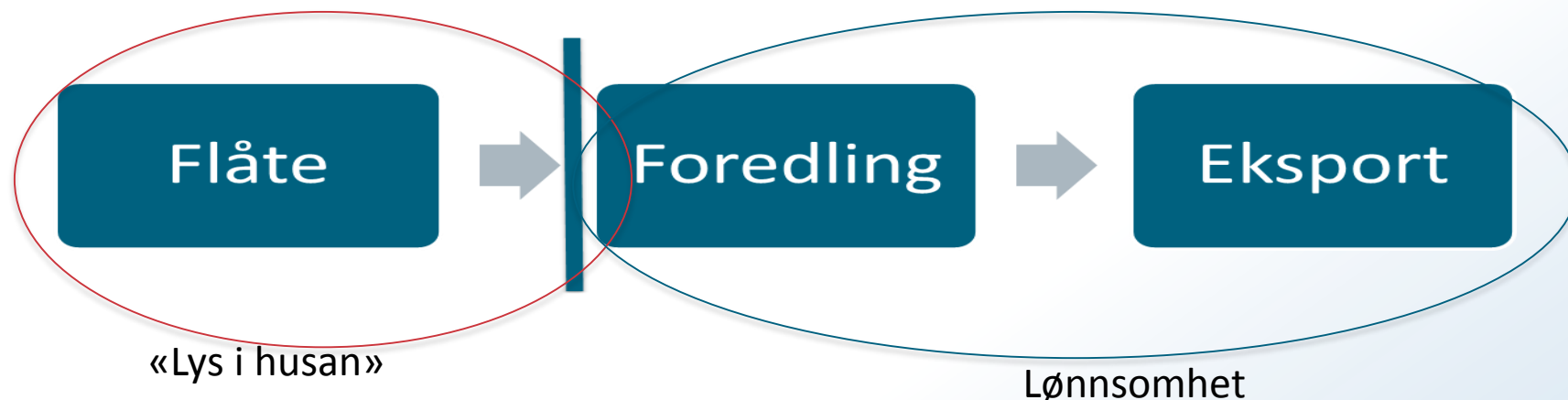
- Lovbeskyttet førstehåndsomsetning
- Den fiskereide flåte
- Kvotefordeling
- Ressursrenten forblir i flåteleddet

Ordinære konkurransevilkår, med enkelte unntak:

- Permitteringsordningen
- Regulert råstoffmarked
- Uten mulighet for integrasjon bakover

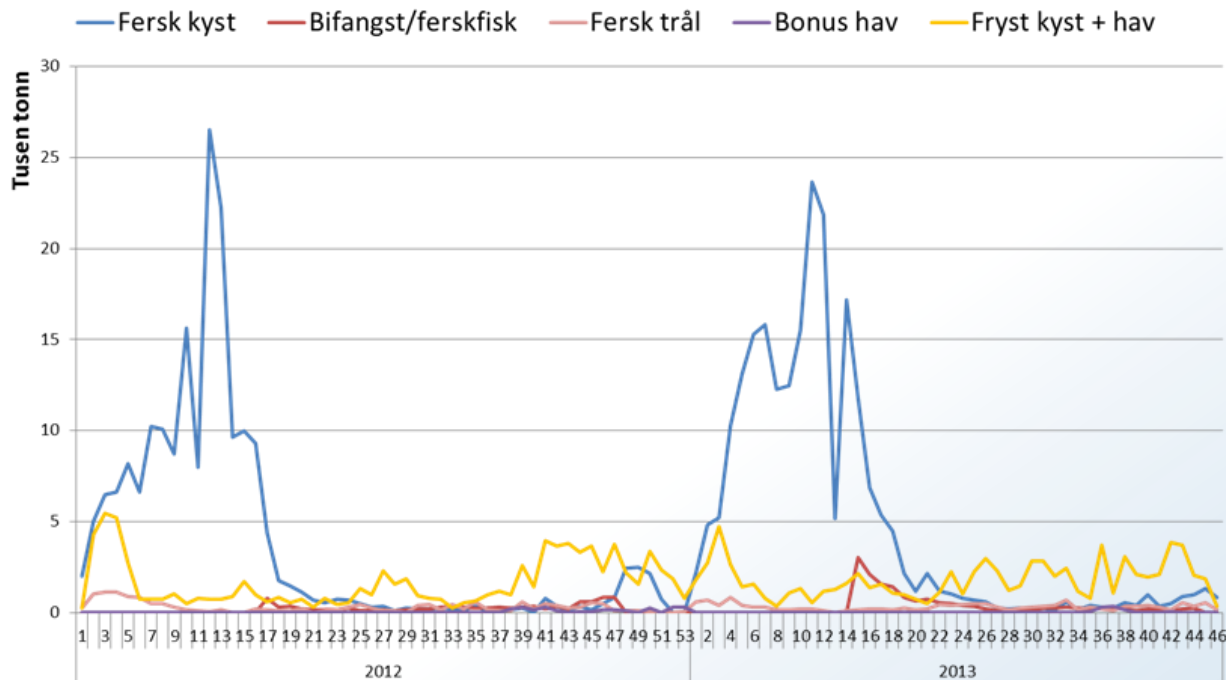
Konsekvenser av den bipolare næringsmodell

I hvilken grad og hvordan påvirker lovreguleringene i relasjonen mellom flåte og industri koordineringen i verdikjeden?

- Sesongproblemet
- Kvalitetsproblemet
- Innovasjonsproblemet (Se Winther, Olafsen, Henriksen og Asheim: Innovasjon og kompetanse i sjømatindustrien. Sintef 2014)

Sesongprofilen i torskefiske

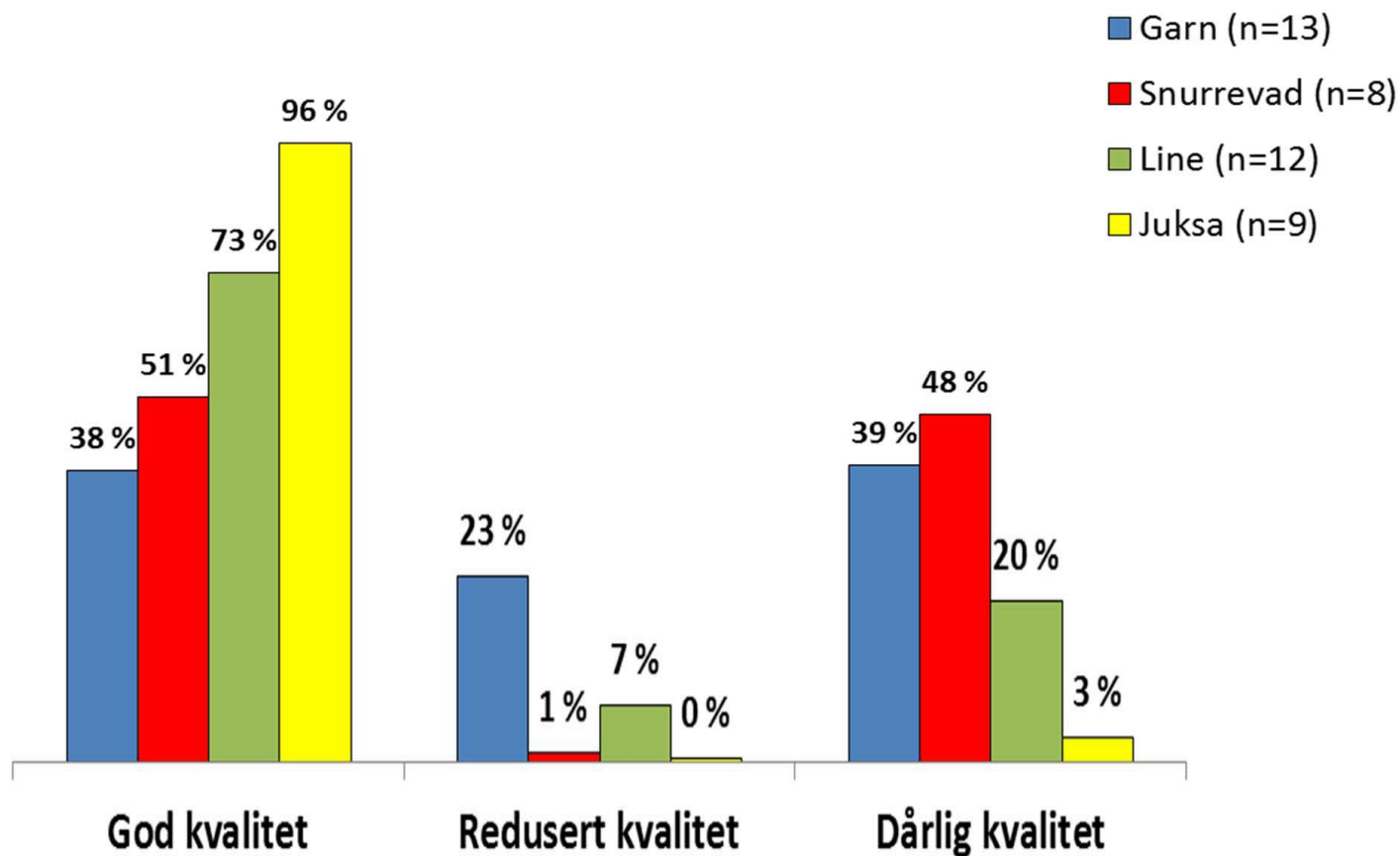

Ukentlige landinger av torsk i Norges Råfisklags fordelt på fartøykvoter og kvoteordninger i 2012 og ferskfiskordningen i 2013. Rund vekt (Kilde: Norges Råfisklag).

Fangstskader torsk 2014 – fangstredskap

Kilde: Hvorfor er ikke alt prima vare?

Sjúrður Joensen, Leif Akse og Torbjørn Tobiassen, NOFIMA 2014

Rammevilkårene i fiskerisektoren er under press

- Sjømatindustriutvalget
- En regjering dominert av Høyre & Frp som har signalisert vilje til reform
- Selv om Arbeiderpartiet i opposisjon avviser forsøk på reform av «grunnfjellet» i fiskerinæringa, og eksisterende rammevilkår foreløpig står forholdsvis trygt, kan det vel hende at Arbeiderpartiet i posisjon etter hvert kommer i andre tanker
- Likevel tror jeg at næringa og dens organisasjoner skal ta utfordringene på alvor:
 - Presset fra økende kostnadsnivå og global konkurranse
 - Struktureringsprosessen svekker villfisksektorens status og innflytelse
 - Industrialisering og modernisering av flåten svekker legitimiteten til særbehandling av flåteleddet
 - I sjømatnæringa er det nå oppdrett som setter standarden, ikke tradisjonelle fiskerier

Avslutning

- Med en framskrivning av dagens trender vil villfisksektoren en i løpet av et par tiår ha mistet mye av sin posisjon og status på kysten,
 - Uten en landindustri som partner for økt verdiskapning
 - Halvert i størrelse & med stort innslag av utenlandske mannskaper
 - Basert på direkteeksport av råstoff
- En slik sektor vil ikke ha ressurser og politisk kraft til å forsvare dagens sektorlovgivning
- Kanskje tar jeg feil
- men hvis det er likevel skulle være noen korn av sannhet i denne analysen, er jo et alternativ, for de som vil forsvare dagens rammevilkår:
 - Å ta fatt i sesongproblemet
 - Å jobbe med kvalitet
 - Å samarbeide med industrien for å få til bedre produkter
 - Å utvikle pris og auksjonssystemer som gir belønner de som leverer god fisk og straffer de som slurver med kvaliteten